

„Ochrana osobnosti, ochrana soukromí a rodinného života“

Teze přednášky k předmětu „Lidská práva a soudnictví“ (podzim 2009) – 16. 11. 2009

1. Teoretický úvod

- veřejná moc vs. lidská práva – materiální právní stát, funkční polohy lidských práv
- soukromé sféry jednotlivce – „*Sphärentheorie*“, společenská sféra x soukromá sféra x intimní sféra jednotlivce - projevy a úrovně jejich ochrany
- lidská důstojnost – základní právo nebo základní přirozená hodnota, její zakotvení v právních dokumentech (Preambule a čl. 1 odst. 1 Ústavy ČR, čl. 1 a čl. 4 odst. 4 LZPS, čl. 1 Listiny základních práv EU, čl. 1 Všeobecné deklarace lidských práv nebo čl. 10 MPOPP) a odraz v judikatuře ÚS ČR

2. Nástin právní úpravy jednotlivých práv v ČR a v mezinárodním prostředí

- a) Ochrana osobnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména:

- LZPS:

Čl. 5 – „Každý je způsobilý mít práva.“

Čl. 7 odst. 1 – „Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“

Čl. 10 odst. 1 – „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.“

odst. 2 – „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“

- Evropská úmluva:

Čl. 8 odst. 1 – „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

- Listina základních práv EU:

Čl. 3 – „Každý má právo na to, aby byla respektována jeho fyzická i duševní nedotknutelnost.“

- Všeobecná deklarace lidských práv:

Čl. 6 – „Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.“

Čl. 12 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

- MPOPP:

Čl. 16 – „Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.“

Čl. 17 odst. 1 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani atakům na svou čest a pověst.“

odst. 2 – „Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům.“

- b) Právo na respektování a na ochranu soukromí, obydlí a korespondence

- LZPS:

Čl. 7 odst. 1 – „Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“

Čl. 10 odst. 2 – „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“

odst. 3 – „Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“

Čl. 12 odst. 1 – „Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.“

Čl. 13 – „Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.“

- Evropská úmluva:

Čl. 8 odst. 1 – „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

- Listina základních práv EU:

Čl. 7 – „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

Čl. 8 odst. 1 – „Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.“

odst. 2 – „Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.“

odst. 3 – „Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.“

- Všeobecná deklarace lidských práv:

Čl. 12 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

- MPOPP:

Čl. 17 odst. 1 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst.“

odst. 2 – „Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům.“

- **c) Právo na respektování a na ochranu rodinného života a rodiny, příp. manželství**

- LZPS:

Čl. 10 odst. 2 – „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“

Čl. 32 odst. 1 – „Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona.“

odst. 4 – „Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“

- Evropská úmluva:

Čl. 8 odst. 1 – „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

Čl. 12 – „Muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“

- Listina základních práv EU:

Čl. 7 – „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

Čl. 9 – „Právo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv.“

- Všeobecná deklarace lidských práv:

Čl. 12 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.“

Čl. 16 odst. 1 – „Muži i ženy, jakmile dosáhli plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodu příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.“

odst. 2 – „Sňatky mohou být uzavřeny pouze se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů.“

odst. 3 – „Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.“

- MPOPP:

Čl. 17 odst. 1 – „Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst.“

Čl. 23 odst. 1 – „Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má právo na ochranu společnosti a státu.“

odst. 2 – „Uznává se právo mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit rodinu.“

odst. 3 – „Manželství nebude uzavřeno bez svobodného a plného souhlasu snoubenců.“

odst. 4 – „Státy, smluvní strany Paktu, podniknou vhodné kroky k tomu, aby zajistily stejná práva a povinnosti snoubenců při sňatku, v manželství a při rozvodu. Při rozvodu se rozhodne o nutné ochraně dětí.“

3. Důvody omezení jednotlivých práv a přezkum jejich přípustnosti

- Ústava ČR:

- čl. 1 odst. 1 – „ČR je ... demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.“

- čl. 4 – „Základní lidská práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“

- LZPS:

- čl. 4 odst. 1 – „Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.“

- odst. 2 – „Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen "Listina") upraveny pouze zákonem.“

- odst. 3 – „Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.“

- odst. 4 – „Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.“

- čl. 7 odst. 1 – „Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“

- čl. 12 odst. 2 – „Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.“

- odst. 3 – „Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné

bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy.“

- čl. 13 – „*Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ..., s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon.“*

- Evropská úmluva:

- čl. 8 odst. 2 – „*Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“*

- důvody omezení:

- ***zákonem, na základě zákona, stanoví-li to zákon***

- ***je-li to nezbytné v demokratické společnosti***

- dle LZPS (zejm. čl. 12 odst. 3) - ochrana života nebo zdraví osob
  - ochrana práv a svobod druhých
  - odvrácení závažného ohrožení veřejná bezpečnosti a pořádku,

- dle Evropské úmluvy (čl. 8 odst. 2) + - hospodářský blahobyt země
  - předcházení nepokojům a zločinnosti,
  - ochrana morálky,

- ***přiměřenost sledovanému cíli a účelu***

- např. nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07:

Stíhání trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, kdy jeho podstatou je přenesení odpovědnosti za postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod fyzickými a právními osobami z osob poškozených na stát. Umožňuje-li trestní právo při realizaci tohoto veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti užití robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity, neboť představují vážné omezení základních práv a svobod jednotlivce. K omezení osobní integrity a soukromí (tj. k prolomení respektu k nim) tak může ze strany veřejné moci dojít jen zcela výjimečně a jen je-li to nezbytné, a účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak.

- přezkum přípustnosti těchto omezení dle ESLP:

- ***test dle čl. 8 Evropské úmluvy*** – test užívaný ESLP při posouzení stížností, ve které stěžovatelé argumentují porušením čl. 8 Evropské úmluvy (přejato i ÚS ČR).

- 2 úrovně (na sebe navazující, vždy nutné zohlednit konkrétní okolnosti případu):

- I. rozsah čl. 8** – ESLP zkoumá, zda namítaný zásah či porušení spadá pod rozsah ochrany práv zakotvených v čl. 8. Dochází zde k vymezení základních pojmů a institutů jako je např. soukromí, rodinný život, obydlí, korespondence a šíře vztahů spadajících či nikoliv pod tyto pojmy, pokud ano, tak ESLP přistoupí k
- II. zásah či porušení práv pod čl. 8** – ESLP v tomto kroku zkoumá zda se skutečně jednalo o zásah do práv chráněných čl. 8 ze strany veřejné moci či třetích osob (např. odebrání dítěte z péče rodičů, domovní prohlídka,

odposlechy a shromažďování údajů o osobách atd.), pokud ano, ESLP nadále posuzuje u daného zásahu jeho

- **II.1 zákonnost a soulad se zákonem**
- **II.2 přiměřenost legitimnímu cíli**
- **II.3 nezbytnost v demokratické společnosti.**

4. Ochrana osobnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména

- judikatorní vymezení pojmů (ÚS ČR i ESLP):

- **osobnost** – nález ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 412/04 či I. ÚS 557/09:

Těžištěm ústavního pořádku České republiky je jednotlivec a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem České republiky. Jednotlivec je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (např. práva na život, zaručení právní subjektivity). V souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež nalezla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mimo jiné vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Výše vymezené pojetí lidské důstojnosti nutno promítnout i do sféry právní způsobilosti a má silné implikace i v oblasti způsobilosti k právním úkonům, neboť prostřednictvím způsobilosti k právním úkonům (jednáním) a procesní způsobilosti se uvádí v život ústavní garance právní subjektivity jednotlivce (čl. 5). Práva či nároky, které by postrádaly prostředek k ochraně jejich zachování, by byly jen prázdnými proklamacemi. Jen takto chápaná práva musí brát v potaz veřejná moc při interpretaci jednoduchého práva.

- **osobní čest a dobrá pověst** – nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 453/03

Čest a dobré jméno osoby jsou hodnoty náležející do kulturního dědictví naší civilizace mající kořeny v křesťanství a judaismu ("Vzácnější jest jméno dobré než bohatství veliké, přízeň lepší než stříbro a zlato." Kniha přísloví, kap. XXII v.1, Kaz. 7.1.). Jakkoliv se obsah a rozsah této hodnoty v čase mění, lze dospět k závěru, že její součástí jsou i ta pravidla, která se objevují v etických kodexech různých profesí, tj. i profese novinářů. Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování. Čest hraje roli ve vztazích jako např. koho zaměstnavatel zaměstná, resp. pro koho pracovník chce pracovat, je rozhodující při úvaze o tom, kdo má postoupit do vyšších pracovních či funkčních pozic, čest je důležitá pro rozhodnutí o tom, s kým navázat obchodní vztahy nebo komu bude dán hlas v politickém životě. Je-li jednou čest pošpiněna neopodstatněným obviněním vyjádřeným veřejně, a tím spíše v médiích, může být pověst a čest osoby poškozena navždy a zvláště pak v situaci, není-li dána možnost rehabilitace. Pokud taková situace nastane, prohrává jak osoba sama, tak i společnost. A právě proto nelze vycházet z toho, že ochrana pověsti, resp. cti, je záležitostí důležitou pouze pro dotčeného jednotlivce, případně jeho rodinu. Z těchto důvodů je ochranu pověsti, resp. cti, třeba vnímat i jako ochranu veřejného statku. Je proto ve veřejném zájmu, aby čest a pověst osob působících ve veřejném životě nebyla diskutována ve skutkově posunutých rovinách.

- **ochrana jména** – rozhodnutí ESLP *Burghartz v. Švýcarsko* (1994), *Sternja v. Finsko* (1995) či *Guillot v. France* (1996)

Čl. 8 neobsahuje explicitní ustanovení, pokud jde o příjmení. Jako prostředek osobní identifikace a identifikace příslušnosti k rodině se příjmení týká i jeho soukromého a

rodinného života. Fakt, že stát a společnost mají zájem na tom, aby jeho užívání bylo právně upraveno, tomu není na překážku, neboť tyto veřejnoprávní aspekty se slučují se soukromým životem pojímaným tak, že do jisté míry zahrnuje právo jednotlivce navazovat a rozvíjet vztahy se svými bližními, a to i v rovině profesní či obchodní. V projednávaném případě může ponechání si příjmení, pod nímž byl stěžovatel podle svých slov znám v akademickém prostředí, nezanedbatelným způsobem ovlivnit jeho kariéru. Čl. 8 je tedy aplikovatelný.

- vybrané otázky a judikatura ÚS ČR, ESLP, příp. zahraničních soudů k nim:
  - **omezení či zbavení způsobilosti k právním úkonům** – nálezy ÚS ČR sp. zn. IV. ÚS 412/04, II. ÚS 2630/07 nebo I. ÚS 557/09
  - **čest a dobré jméno vs. svoboda projevu** – nálezy ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 453/03 a IV. ÚS 23/05
  - **rekognice fotografií v trestním řízení vs. ochrana osobnosti** – nález ÚS ČR sp. zn. III. ÚS 256/01 či rozhodnutí ESLP *Friedl v. Rakousko* (1992)
- témata ke zvážení - „případ Viewegh“ a postavení bulváru v naší společnosti,
  - funkce a výše náhrady imateriální újmy na osobnostních právech v penězích (tisíce či miliony)?

5. Právo na respektování a na ochranu soukromí, obydlí a korespondence

- judikatorní vymezení pojmů:
  - **soukromý život** – širší než pojem soukromí, nemožná vyčerpávající definice - viz rozhodnutí ESLP *Niemitz v. Německo* (1992):

Soud nepokládá ani za možné ani za nezbytné, aby se vyčerpávajícím způsobem pokoušel definovat pojem „soukromý život“. Bylo by nicméně příliš restriktivní omezit ho pouze na „intimní okruh“ (inner circle), kde každý může vést svůj osobní život podle svého, a zcela z něj vyjmout svět, který je vně tohoto okruhu. Respektování soukromého života musí v určité míře zahrnovat také právo jednotlivce navazovat a rozvíjet vztahy se svým blízkým okolím.

- **vztahy vázané na soukromý život** (jdoucí nad rodinné vztahy) **dle ESLP**:
  - vztahy mezi osobami blízkými a nesezdanými páry
  - vztahy mezi homosexuálními páry a jejich rodiči (*Kerkhoven v. Nizozemí* (1992))
  - vztahy sexuální (*Dudgeon v. VB* (1981) či *Laskey, Jaggard a Brown v. VB* (1997))
  - vztahy profesní a obchodní za určitých okolností (*Niemitz v. Německo* (1992)),
- **domov (home) vs. obydlí (domicile)** – (*Niemitz v. Německo* (1992)):

ESLP zaujal extenzivní výklad k pojmu „obydlí“ podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Z hlediska porovnání textu francouzské a anglické jazykové verze dovedl, že pojem „domicile“ má mnohem širší obsah než pojem „home“, a lze ho tedy rozšířit např. na kancelářské prostory. Dodal přitom, že v otázce výkladu tohoto pojmu nelze vždy nalézt jeho přesnou mez, neboť činnosti vztahující se k profesi nebo zaměstnání mohou být prováděny z bydlíště a zase činnosti, které takhle vztáhnout nelze, mohou být vykonávány z kanceláře nebo provozovny. Širší definice pojmu „obydlí“ byla shledána v souladu s cílem sledovaným čl. 8 Úmluvy, tedy chránit osoby před svévolnými zásahy ze strany veřejné moci.

- **sběr dat, osobních údajů, odposlechy, korespondence** – nálezy ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07 či II. ÚS 502/2000:

Právo na ochranu tajemství zpráv podávaných telefonem, plynoucí z čl. 13 Listiny, jako ústavně zaručené právo svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá tato ochrana pod ochranu ústavní, neboť - posuzováno jen z poněkud jiného hlediska - jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy ČR).

Odposlouchávání telefonních rozhovorů veřejnou mocí (stejně jako jiné tajné sledování) představuje vážné omezení základních práv. Z ústavního pořádku plyne, že k omezení osobní integrity a soukromí (tj. k prolomení ochrany) může ze strany veřejné moci dojít jen zcela výjimečně a jen je-li to nezbytné, a účelu sledovaného veřejným zájmem nelze dosáhnout jinak. Při nedodržení některé podmínky jde o zásah protiústavní

- vybrané otázky a judikatura ÚS ČR, ESLP, příp. zahraničních soudů k nim:
  - **odposlechy a sběr dat v trestním řízení** - nálezy ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 3038/07 či II. ÚS 502/2000 nebo rozhodnutí ESLP *Klass v. Německo* (1978), *Silver v. VB* (1983) či *Malone v. VB* (1984).
  - **národní bezpečnost a hrozba terorismu vs. právo na soukromí jednotlivce** – *McVeigh v. VB* (1981), *Murray v. VB* (1994) či rozhodnutí Spolkového ÚS SRN (1 BvR 357/05 – Luftsicherheitsgesetz či 1 BvR 370/07 – On-line Durchsuchung)
  - **domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor** - pojetí pojmu obydlí dle právní úpravy v ČR (čl. 12 LZPS v tr. řádu) a dle Evropské úmluvy (čl. 8) či dle Základního zákona SRN (čl. 13) - *Niemitz v. Německo* (1992), *Funke v. Francie* (1993) či *Société Colas Est v. Francie* (2002).
  - **sexuální identita a sexuální aktivity** - *Dudgeon v. VB* (1981), *Norris v. Irsko* (1988), *Cosey v. VB* (1990) či *Rees v. VB* (1986) a *Laskey, Jaggard a Brown v. VB* (1997).
- témata ke zvážení - ústavnost vymezení pojmu obydlí v české právní úpravě (tr. řádu)
  - působení tajných služeb a bezpečnostních složek z hlediska zásahu do práva na soukromí jednotlivců

6. Právo na respektování a na ochranu rodinného života a rodiny, příp. manželství

- judikatorní vymezení pojmů:
  - **rodina a rodinný život** – podobně jako soukromý život flexibilní přístup, nemožnost vyčerpávající definice – nálezy ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 568/06 či rozhodnutí ESLP *Marckx v. Belgie* (1979) či *Kroonová a další v. Nizozemí* (1994):

Jak ustanovení čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tak ustanovení čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, hovoří v obecné rovině o ochraně rodinného života, resp. respektu k rodinnému životu, aniž by však v právních pojmech vymezovaly, co rozumí pojmem rodinný život. Při interpretaci těchto ustanovení je proto třeba vycházet z faktu, že rodina představuje primárně biologickou vazbu, pak sociální

institut, který je teprve následně anticipován právní úpravou. Při výkladu těchto pojmů je proto třeba zohledňovat biologickou vazbu a pak i sociální realitu rodiny a rodinného života, která ovšem v posledním století prošla zásadními proměnami.

Rodina představuje společenství blízkých osob, mezi nimiž existují úzké vazby příbuzenské, psychosociální, emoční, ekonomické a další. Ačkoliv tedy v rovině sociální reality je pojem rodiny velmi proměnlivý (jak uvedeno shora sociální realita rodiny prochází postupnými změnami a pod jejich vlivem se stále znatelněji rozměňuje i tradiční evropské pojetí rodiny a těmto proměnám nutně podléhá také právní regulace rodiny a rodinného života), nelze přesto přehlížet, že základem rodinných vazeb je tradičně právě biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy rodiny.

- **vztahy vázané na rodinný život (kromě manželství) dle ESLP a ÚS ČR:**
  - vztahy mezi adoptivními rodiči a dětmi (*Marckx v. Belgie* (1979))
  - vztahy mezi nesezdanými páry a jejich dětmi (*Johnston v. Irsko* (1986) či *Söderbäck v. Švédsko* (1998))
  - vztahy prarodičů k vnoučatům (*Marckx v. Belgie* (1979))
  - vztahy mezi sourozenci (*Olsson v. Švédsko* (1988))
  - vztahy bez ohledu na krevní pouto (*X, Y, Z v. VB* (1997))
  - vztahy k mrtvým předkům (*Elli Poluhas Dödsbo v. Švédsko* (2006) či nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2477/08)
- vybrané otázky a judikatura ÚS ČR, ESLP, příp. zahraničních soudů k nim:
- **práva (nejen) „českých otců“ na styk s dítětem** – rozhodnutí ESLP *Zawadka v. Polsko* (2005), *Havelka a další v. ČR* (2007), *Wallová a Walla vs. ČR* (2006) či *Kříž v. ČR* (2007).
- **úprava styku dítěte s jeho původním matrikovým otcem, jehož otcovství bylo později popřeno** - nález ÚS ČR sp. zn. II. ÚS 568/06
- **vztahy k mrtvým předkům** - nález ÚS ČR sp. zn. I. ÚS 2477/08 – „Schwarzenberská hrobka“
- **popírání otcovství v judikatuře ESLP** – případy, kdy se manžel matky či osoba stanovená na základě některé z právních domněnek otcovství, domáhala popření otcovství z důvodu rozporu právního postavení se skutečným stavem zjištěným na základě biologického důkazu (testu DNA), přičemž lhůty k popření otcovství stanovené právní úpravou již marně uběhly - *Rasmussen v. Dánsko* (1984), *Shofman v. Rusko* (2005) či *Paulík v. Slovensko* (2006)
- témata ke zvážení – rodina dle čl. 10 odst. 2 x rodičovství dle čl. 32 odst. 4 LZPS
  - vztahy mezi homosexuálními páry a rodinný život
  - absence výslovné ochrany manželství v LZPS